

גורה ההיכל

לע"נ הטהורה של מורנו ורבינו עטר הגה"צ מרן רבי משה יעקב ווייס בן הגה"ק רבי אברהם צבי זצ"ל נלב"ע ח"י בטבת תשע"ב

יו"ל ע"י בית המדרש הגדול "היכל אברהם צבי" נוה אחיעזר

בנשיאות מורנו הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א גאב"ד נוה אחיעזר

רח"ו נחשונ' 3 (מאחורי ביינבים 9-7), נוה אחיעזר בני ברק

עש"ק פרשת בשלח – שבת שירה ט"ז בשבט תשפ"א, גליון מס' 556

זמני כניסת ויציאת השבת

הדה"נ	מוצ"ש	ר"ת
4:49	5:51	6:25
ב"ב		
4:35	5:50	6:27
ירושלים		

חידה לפרשת השבוע

כמו החמישייה שלפני המלחמה בפרשה כמורה אמרה החכמה לבת לבן.

רמז:

כי הראשון שווה כוונתו.

נושא הלכתי לפרשת השבוע

משיעוריו של הגאון רבי יצחק ישעי' ווייס שליט"א

גאב"ד נוה אחיעזר – בני ברק

הדברים נכתבו להגדיל תורה ולהאדירה, ולא להלכה למעשה

חובת ההתחסנות בעת הזאת זורזים מקדימים

[שמות טו, כו] פֶּלַח הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שָׁמְתִי בְּמִצְרַיִם לֹא אָשִׁים עִלְיָךְ כִּי אֲנִי יְקַח רַפְאֵךְ.

כיהודה ועוד לקרא, להוראת גדולי ופוסקי הדור שליט"א להזדרז ולהתחסן, אעורר גם אני מעט על גודל החיוב למהר ולהתחסן, כדי להנצל מחשש ההדבקות במחלה המהלכת כעת רח"ל. אף על פי שקיים חשש רחוק מאוד להנזק מהחיסון, לתקפ"ץ.

התביעה ממי שבסכנה אינו ממהר לעשות פעולות להנצל

בספר שערי תשובה לרבינו יונה (א, ב) מביא משל שמובא בחז"ל (כעין זה בילקוט שמעוני איוב תתקו. קהלת רבה ז, טו): משל לכת של לסטים שחבשם המלך בבית האסורים. וחתרו מחתרת, פרצו ויעבורו, ונשאר אחד מהם. בא שר בית הסוהר, ראה מחתרת חתורה, והאיש ההוא עודנו עצור. ויך אותו במטהו. אמר לו: קשה יום! הלא המחתרת חתורה לפניך, ואיך לא מהרת המלט על נפשך.

תיאור נזקי מגפת האבעבועות לפני 250 שנה

כבר בשנת תקמ"ה¹ הדפיס רבי אברהם המבורג נאנסיך זצ"ל מחובשי בית המדרש אשכנזים בלונדון², [שאיבד רח"ל שנים מילדיו במגפת האבעבועות השחורות], ספר 'עלה תרופה', 'לבנות ההיתר בנוי לתלפיות' להשתמש בחיסון 'תרופה חדשה מרופאי זמנינו, חדשים מקרוב באו לא שערום אבותינו'. [תהליך חיסון ראשוני זה, היה בהדבקה באבעבועות עצמם, בשונה מהתהליך החיסון המקובל כיום, ע"י הדבקה באבעבועות הבקר, שנתגלה רק בשנת תקנ"ז באנגליה ע"י ד"ר אדוארד ג'נר]. ובהקדמתו מספר שבהיותו משרת בקודש בהאג שבהולנד: שהיה כמעט מגפה קטנה ר"ל בילדים

מחולי אבעבועות. ורבים מבני עמנו עמדו על נפשם ועל זרעם, והשתמשו בתרופה חדשה כנודע, ויצאו חפשיים בעז"ה. ורבים משכו ידם מזה, באמרם שהוא דבר חדש לא שערום אבותינו. (ובאמת לא מחכמה שאלו על זה, על תרופת תעלה נקראת {אינאקלאציהן [=חיסון]}..., אשר יכינו ואשר יביאו אומר הבא מן החדש, החכמים הרופאים, רופאי זמנינו, לצרעת ממארת נושנת בעור בשר האדם. והיא כמצודה פרוסה על כל חי מדבר, תמשוך כל אדם בחכה, לא תשא פנים לזקן, ולנער לא תחון. היא חולי האבעבועות, נקראת בלשון אשכנז פאקין או ראבלים... ורבים חללים הפילה, ועצומים הרוגיה. ואם היא ממינים הגרועים ה"י, אזי אף אם תשלחנו חפשי מעמנו, והיתה לו נפשו לשלל, עוד ישאירו אחריהם רשומים מרים זרים..., אשר נתן אלקים לבני אדם לענות בו, ואלקים עשה שיראו מלפניו.

אופן החיסון הראשון נגד אבעבועות

והן עתה בחמלת ה' על ברואיו, השיב ידו מבלע זה כמה. ובלב כל חכמי לב, רופאי זמנינו נתן חכמה ותבונה בהמה, שהמציאו לזה רפואה כוללת, כמעט מחוסר סכנה, והתפארו שאחד מני אלף שמת מחולי הנ"ל, אם הוא מתנהג בסדר הרפואה שסדרו לו הרופאים. ואופן מלאכת הרפואה היא כדרך בשר ודם שמוחץ ואחר כך רופא, רצוני לומר, שמשדלין בתחלה להביא החולי על אדם המוכן לקבל הרפואה. והיא על ידי חבורה קטנה שעושים באיזמל בעור הבשר בזרועות או בירכים, כמעט שלא נרגש. ובחבורתם נרפא לו. שאחר כך משימים חוט או ספוג שנטבל בליחה מבועת מי שכבר נפגע בו. (ושהיו ממינים היותר טובים) על החבורה. ועל ידי זה מתעורר החולי קו לקו בנקל על האדם. ומקבל הרפואה בעזרת השם בלי נזק לדבריהם...

השאלה האם הותר להכנס לסיכון קטן כדי להנצל מגדול

והנה אנחנו עם ה' אלה, ההולכים בדרך כבושה, שכבושהו שלמים וכן רבים מזקני אומותינו חז"ל, ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע. וכתורה נעשה. שאל ישאלו אם הותר לאיש הישראלי להשתמש ברפואה זו, שיש בה לפי הנראה סכנה קצת, כדי לסלק על ידי זה סכנה גדולה הבאה לשעתה, אם לאו.

צר לי עליך אחי

זמע אורי'ד על הלקח ממני ידיד נעורים, הגאון המובהק חריף ובקי, מגלה צפונות ומפענח נעלמים, הציל מתהום הנשייה חיבורים יקרים ונפלאים, מתורתם ומעשיהם של מרן החתם סופר ותלמידיו ותלמידי תלמידיו ז"ע, חד בדרא בחקר מנהגים, ובידיעת תולדות הרבנים, איש חמודות רב פעלים, ה"ה

הגה"ח רבי **משה אלכסנדר זושא קיוסטלינער זצ"ל**

מזי יתן לנו תמורתו, מי ימלא את החלל העצום שהניח אחריו

תנחומי הכנים לרעייתו הרבנית החשובה ולבניו היקרים, בהליכה בדרכי הסוללות ובהמשך פעילו הברוכים הכבירים נמצא ניחומים

הכ"ד

יצחק ישעי' ווייס

1. התשובה הזו נכתבה בעת מגפת האבעבועות בשנת תקכ"ח, כאשר התגורר בבית הקצין המפורסם פ"ו מהו' טוביה בועז בעיר האג. והודפסה תחילה בקובץ 'המאסף' (תקמ"ה עמוד ה'ט"ו). ואח"כ הדפיסה שנית המחבר בקונטרס בפני עצמו בלונדון. (רוזנטל, יודע ספר, 1540).
2. בשו"ת לשון הזהב (לרבי טעבלי שיף אב"ד לונדון, לו) חתום כדיין על גביית עדות להתר עגונה. בבית עקד ספרים מייחס אליו גם את הקונטרס 'עולם חדש עולם הפוך' (לונדון תקמ"ט). אלמנתו ניהלה מקוה, שבי"ת הדין של רבי שלמה הירשל גייר בה בכ"ב חשון תקס"ו אשה וילדיה. (ספר היובל תפארת ישראל, ברוד, לונדון תשכ"ז, עמ' 222).

ראיות לכאורה שאסור להכנס לסיכון כדי להנצל מהחולי

בתחילת הדיון מצדד הוא, אם מותר לבקש תחבולות להנצל כצבי מיד, לאשר הביא אלקים בידו לעונש חרוץ. ואקדומי פורענית לא מקדמינן. ומאיך, הואיל ועל ידי זה יצא אדם לחפשי מחולי זה, כמעט מחוסר סכנה. ואם בזמנו יבוא, הוא מסוכן הרבה יותר. ואין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש. והביא שגלוי וידוע עון הוא להכניס עצמו לסכנה בשום צד... וא"ה המביא עצמו לסכנה אף שהיא קטנה, לא אריך למעבד הכי. ואין לומר שנלך אחר הרוב, כי חמירא סכנתא מאיסורא. והביא ראייה מהתורה, שהשיב אבינו ישראל סבא לשבטי ישורון, לא ירד בני עמכם וכו' וקרהו אסון בדרך. שסבור היה שהדרך סכנה לו. עד שהודיע יהודה שאם לא ילכו היא סכנה ודאית. וסכנת בנימין ספק, ויסתלק מן הספק בשביל הודאי כמו שפירש רש"י בחומש. ומן הנביאים, ממאמר שמואל שהשיב להשם, איך אלך ושמע שאלו והרגני. שהפירוש פן ישמע שאלו, ולא היתה בזה סכנה ודאית, וכבר תמהו בגמרא והא שלוחי מצוה אינם ניזוקים, ותיצרו היכא דשכיח היזקא שאני. ומבאר שהכוונה ששאל שמואל איך נצטוו נגד הדין למסור עצמו לסכנה בידיים. והשם הסכים על ידו באמרו עגלת בשר תקח בידך. בכתובים מדוד שהשיב נפלה נא ביד ה' וכו', אף שלפי הנראה הדבר היה קשה שבכולם, בחר בה להיותה ביד השם לבד. - מכל אלה נראה בתחילת העיון לאסור להכניס עצמו לסכנה קטנה או גדולה בידיים. זאת ועוד אחרת. רבים אומרים לנפשי, שלא נכון הדבר לדחוק השעה במה שמביא חולי שלא נגזר עליו עדין. ובהדי כבשי דרחמנא למה לן. ומוטב שיהיה בשב ואל תעשה. וזה שמקדים המאוחר [להחלות עצמו], נראה כמו שסר בטחונו מהשם ב"ה. ובדעה זו מחזיקים הרבה מחסידי אומות העולם.

כיון שהמחלה מדבקת מאוד, הזריז להתחסן מקיים מצות ונשמרתם

אמנם אחר העיון הישר נראה, שאין מכל זה ראייה לאסור כלל וכלל. שהרי החוש מעיד שכמעט אין נקי מזה. והכל חולים אצל 'שנאה' זו, רצוני לומר מחולי האבעבועות. וכל מי שלא עבר עליו כוס התרעלה מחולי זה. הוא חולי בכח בלי ספק עד שיצא לפועל הרע. וכל העומד לזרוק כורוק דמי, והרי הוא כמו שהוא חולי בפנינו, שכל ימינו הוא בדאגה שלא יפגע בו כשהוא גדול שאז הוא מסוכן יותר כנודע. ווי אבדה נפש מכמה וכמה ...

וכתב הגאון החסיד השל"ה ז"ל והובא במג"א (תקע"ו, א) אם נמצא חולי זו באיזה מקום, שצריך להבריח הילדים, ומי שאינו עושה כן מתחייב בנפשותם, עכ"ל. אם כן מי שלא נפגע עדיין מזה נקרא חולה ודאי. ומאן דכאיב ליה כיבא אזיל לבי אסיא. ובאשר תקון תרופה הנפלאה הנ"ל, הוא בדרך שצריך להקדם המכה לרפואה, וזולת זה הוא מסוכן הרבה, אם האורח רע בזמנו בא. ה' לא יחשב לו עון, אבל הוא מן הזריזות ומצוה דונשמרתם לנפשותיכם.

בחיסון האבעבועות אף שמת אחד מאלף לא נחשב לנכנס לסכנה

ומה שמתו אחד מאלף, אין זה כדאי לכנותו בשביל זה לסכנה. אבל אנו תולין בזה, שהחולה עצמו פשע או משמשיו, שלא שמרו צוואת הרופאים, מאזהרת אכילת חמוץ ומלוח וכדומה, והכל בגזירת עירין פתגמא, וכמאמר החכם שגיאת הרופא גזירת הבורא. אבל למעוטי דמעוטי כזה לא נחוש לסלק בשביל כך תועלת גדול כזה. הא למה זה דומה, להקזת דם או לקיחת כוס המשלשל, למי שיש לו מיחוש מעט או לבריאי... וראינו כמה אנשים שיקרה להם העילוף בשעת הקזה, וגם נשמע על צד הזרות מאוד, שאחד מת מהקזת הדם... האם בשביל זה נחלד להקזת דם... בשביל סבה המתהווה על צד הזרות. ואין דבר בעולם שאינו מעותד למקרים רעים ח"ו... ובשביל זה הורונו חז"ל להתוודות בערב יום כיפורים במנחה קודם הסעודה... שמא יחנק, כאשר באמת נשמע כאן, שאירע לאחד כן רח"ל, ומה נאמר עוד.

וראייה גדולה להתיר יש, מהא דאמר רב יהודה אמר רב (ברכות נד, ב) ארבעה צריכין להודות יורדי הים הולכי מדבריות... אבל ים ומדבר הם בבחירה ורצון האדם, והנה הם מקום סכנה בלי ספק... ואם אנו מאסרים איסור כולל על האדם להכניס עצמו לסכנה קטנה או גדולה, קשה הרבה מי התיר לו לנכנס למקום סכנה, שיודה אח"כ על הגאולה ועל התמורה... אלא על כרחך באשר הוא הזיקא דלא שכיח הותר לו. אי"כ אם הותר לו להכניס גופו לסכנה קטנה בשביל ממונו, כל שכן שנתיר לו להכניס גופו בשביל גופו שיהיה בריא אולם לעבודת הבורא ית"ש....

עדות שבמרוקו נהגו בפשיטות לחסן על ידי הדבקה קלה

וכתב: בא אלי החכם מן המערב [=מרוקו], ה"ה ידידי האה' נפשי החכם השלם המקובל האלוף' הדיין המצויין כבוד מוה"ר שלום בוזאגלי נ"ר בעל המחבר ספר מקדש מלך והדרת מלך וכסא מלך, ושאר חיבורים על הזוהר ותיקונים

(ועתה זה חמשה שנים שנתבקש לעלמא דקשוט [ח"י אייר תק"מ]), והגיד לי שבארץ מולדתו נתפשטה רפואה זו בפשיטות, ונשים משלו בה. על ידי שממלאים בצמוקים יד הילד שנפגע מחולי אבעבועות... והילד מעכב הצימוקים בידו, לערך רביעית שעה או מעט פחות יותר, עד שיתחממו מידו. ואח"כ נותנים לילד אחר שלא נפגע עדיין מזה. והוא מוציא אותם בקלות. ונהנתי על זה מאוד... שנתברר להם דרכי ההתר. כי על פי הדברים האלה אני דן בקרקע לפני מורי ורבותי בעלי הוראה, יושבי על מדין, הנראה לפענ"ד בזה. ובתנאי כפול קודם למעשה, שרפואה זו היא בחונה ובדוקה ומתפשטות בין המון.

בחיסון אין חשש אף שמגרה סכנה בעצמו

וכן גדול פוסקי איטליה בדורו, הגה"ק רבי ישמעאל הכהן ממודינא זצ"ל בשו"ת זרע אמת (ב, י"ד לב) [הובא בכף החיים (י"ד קטז, ס)] שנדפס בשנת תקנ"ו, ונאל שחכם אחד רצה לאסור להתחסן, ולהתגרות במזיק, ואחרים השיבוהו שחכמי מודונוא התירו. והשיב באריכות, דלכאורה נראה שאם יש חשש סכנה בחיסון, אפילו אם ההדבקה יותר מסוכנת, כיון שקצת ניצולין מהמחלה, איך יתחסן וישסה בו החולי ואולי ימות. והרי אין הולכים בפיקוח נפש אחר הרוב. והביא שאם חלילה ימות מהחיסון, ודאי אם היה נדבק היה מת. והביא כמה טעמים שאין להתיר עד שיאמר רופא מומחה שאין שום סכנה שימותו מהחיסון. ושכן הורה. אולם כעת דעתו שאף אם לא נאמין לרופאים, ונחוש שמא אחד מאלף מהמתחסנים ימות, מ"מ כיון שרוב ודאי ניצלו, יש להתיר. מגמ' יומא (פד, ב) לא הלכו בפיקוח נפש אחר הרוב. והאריך וסיים שיש לקיים המנהג לחסן מפני האבעבועות, שיש להם על מה שיסמוכו, אפילו היה מציאות שימותו א' מאלף מהמתחסנים. וכל שכן דלא שמענו ולא ראינו מעולם שמת אחד מהם מחולי זה, כעדות הרופאים המעידים לפי חכמת אומנותם, שאין מציאות שימותו מחמת זה, כל כמה שישמרו עצמם בהנהגות רופא מובהק הבקי באופן התרופות הנוהגים בזה. ואף שנשמע שמציאות מי שמת ע"י החיסון. מ"מ הווי מיעוטה דמיעוטה ולא חיישינן ליה. וגם אפשר שעברו על ההנהגות שגזר עליהם הרופא, ועל כן פתאים עברו ונענשו.

הסובר שאין להתחכם ולהכנס לסיכון ע"י החיסון

והשואל שם מהר"ח גירון זצ"ל מקזאל הגיב על זה, שאם ישאלוהו, לא ישיב לא מותר ולא אסור. כי הטבע מונעני מלהתחכם נגד גזרתו יתברך, להביא דבר שלא בא לעולם על עולליו, כי חרוצים ימיו של כל אדם. ולזה הזהירו להבריח את הבנים מן העיר. ולא להוליד דבר שיכול להזיק אפילו לאחי העולל ההוא, כמו שכתב בספר מעשה טוביה.

מהר"ל לא חייב לברוח אלא יכול לנכנס רגליו ולא יצא

וחלק עליו הזרע אמת, דאף שלמהר"ל (שו"ת נ [מהדורת מ"י, מא]) יש לברוח מהעיר. אבל מלבד שהחולק על מהר"ל סובר שאסור לברוח. גם מהר"ל לא כתב שצריך לברוח, אלא שאין איסור לברוח, כמו שסיים. ואף שכתב בתחילת דבריו שטוב לברוח, אין זה אלא על דרך עצה טובה קא משמע לן. וכן נראה מהמהרש"א [ב"ק ס, ב] בחידושי אגדות שם, שכתב דלא בא לאפוקי שלא יפזר רגליו, דהכי משמע דומיא דמה שאמרו שם רעב בעיר פזר רגלך, שהוא לאפוקי מכנס רגלך. ואי אפשר לומר כן, דהא ודאי בדבר בעיר נמי טוב לפזר רגליו, ולהמלט על נפשו. אלא פירושו כל זמן שאינו מפזר רגליו מן העיר יכנס רגליו בביתו ולא יצא ברחובות, וק"ל. הרי שלא כתב אלא שטוב לברוח משום עצה טובה. אבל אם לא ירצה לברוח, לא עביד איסורא. אלא יכנס רגליו ולא יצא. ומוכח מדבריו שהדבר רשות, ויעשה מה שירצה. וכתב דאין ללמוד מהמהר"ל לחייב האבות להבריח הבנים מחולי האבעבועות. דאין החולי הזה כמו הדבר, דדוקא בדבר מצאנו שיבריח, משום שבא מעיפוש האויר. ושייך גם הטעם של כיון שניתנה רשות למשחית לחבל, אינו מבדיל וכו'. משום שהוא עת שליטת הדין, ושייך טעם המהר"ל שלפעמים נגזרה הגזירה על העיר, משא"כ במחלת האבעבועות.

אין לאסור החיסון שקרוב להצלה ורחוק מסכנה

ומסיק שלכן אין מקום לאסור את החיסון לאבעבועות, כיון שהוא יותר קרוב לריוח והצלה, מלהפסד וסכנה וכו"ל. ובפרט כי אין מחסנים אלא כשכבר יש את החולי בעיר. לכן יש לקיים דברי המתירים להתחסן, ואין מזניחין אותם. אבל מכל מקום ליראי הוראה, מהיות טוב שב ואל תעשה עדיף, ויפה השתיקה, כל היכא שמצי לאישתמוטי, שלא לומר בזה לא איסור ולא היתר בספק סכנת נפשות, ולהניח הדבר על אומנות הרופא יהודי ויהדות שלו. עכ"ד הזרע אמת.

מותר להתרפאות ע"י נטילת סיכון שמא יהרג

גם התפארת ישראל (יומא ת, ז, מא) מתיר להתחסן, וז"ל: מי שנפלה עליו מפולת וכו', מצאוהו חי מפקחין עליו. חי. אפילו אי אפשר שיחיה רק חיי שעה, חיישינן

לחיי שעה [ש"ע או"ח שכת, ד]. מיהו אם יש קולא אם לא ניהוש לחיי שעה, כגון אדם שכשלא יתפא ודאי ימות, ורוצה להתרפאות מגוי שחשוד להמיתו מיד. או ע"י אפערצאין [בניתוח שיכול למות בעקבותיו]. לא חיישינן לחיי שעה [שמא ימות ע"י הגוי או הניתוח, אלא ירפאנו הגוי ויסכנוהו על ידי ניתוח כדי להציל].

[תוס' ע"ז כז, ב ד"ה לחיי שעה]. - ומזה נראה לי היתר לעשות אינאקולאטיאן [=זריקות חיסון] של פאקקען [אבעבועות], אף שאחד מאלף מת ע"י האינאקולאטיאן. עכ"פ שאם יתהוו בו הפאקקען הטבעיים הסכנה קרובה יותר. ולכן רשאי להכניס את עצמו בסכנה רחוקה, כדי להציל את עצמו מסכנה קרובה.

וראיה ברורה לדברי ממה שכתב הבית יוסף בטור חו"מ (סוף תכו) בשם הירושלמי [הובא בהגהות מיימוני דפוס קושטא, ע"פ הירושלמי תרומות ח, ד], דחייב אדם להכניס את עצמו בספק סכנה, כדי להציל חבירו מודאי סכנה. והרי ברואה חבירו טובע בנהר אינו מוחלט ודאי שיטבע אם לא יציל הוא, וכי לא אפשר שינצל ממקום אחר. ואם להציל חבירו יש חיוב להכניס את עצמו בספק סכנה, מכל שכן שיהיה רשות בידו להציל את גוף עצמו, ע"י הכניסו את עצמו לספק סכנה. ואף לרי"ף ורמב"ם וטור שלא הביאו הך ירושלמי. י"ל היינו מדסבירא להו כר' יוסי נדרים (א, ב) דחייך קודם לחיי חבירו. אבל להצלת גוף עצמו, אף על גב שאינו חיוב, רשאי. דהרי גם לרי"ף ורמב"ם י"ל דאע"ג דאינו חיוב למסור את עצמו עבור חבירו, עכ"פ רשאי הוא. - והאריך עוד בזה. וכידוע ספרו היה לעיני כל חכמי ישראל שאחריו. ולע"ע לא מצאתי אחד שהעלה על הכתב לחלוק על דבריו בזה.

מהחיסון הראשון נגד אבעבועות מתו כמה ילדים

בספר הברית (ידיעות טבע, לר' פנחס אליהו מוילנא), האריך במהדורתו השניה המורחבת [וילנא תקע"ח] [מאמר יז] בענין מחלת האבעבועות והחיסון נגדה. וזה לשונו: דע כי כבר מצאה ידם של הרופאים לעשות בזה תחבולה בערך מאה שנה, והוא שלקחו מיץ הנקרא [מאטאריה] מן האבעבועות הנקרא [פאקען] הטבעיים, מילד שהיה לו אבעבועות טובים, ופתחו [בילד שני] עור בשר זרוע יד ימינו או שמאלו כמין חריץ דק וקטן מאד, ונתנו בתוך החריץ מעט מאותו [מאטאריה] הטובה. ועל ידי זה פרץ בעור בשרו של הילד השני גם כן [פאקען] טובים. כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועיה תצמיח, על הרוב לפי הזרע הנתון באדמה, הטובה הוא אם רעה. כך בענין זה יצמח על הרוב [פאקען] טובים. וכן נהגו הרופאים לטעת [פאקען] הטבעיים... אפס בהיות שלא בכל פעם הועיל הדבר הזה, כי לפעמים בכל זאת יצאו ופרחו אבעבועות רעות בילד השני, ומתו לפעמים איזה ילדים, אף כי לרוב הילדים היה זה תועלת. לכן הרחיקו חכמי ישראל הדבר הזה, ולא רצו להתיר זה לבני עמנו כדי שלא להכניס את בניהם בספק נפשות לכתחלה. - אמנם מה'עלה תרופה' וה'זרע אמת' וה'תפארת ישראל' ברור שהתירו חכמי ישראל [לפחות באנגליה ואיטליה וגרמניה] אף את החיסון הראשון הזה, על אף שהיו מעטים [אחד מאלף], שמתו כתוצאה ממנו.

החיסון השני נגד אבעבועות היה בטוח ולא הביא מכשול

וממשיך בספר הברית: אמנם כעת בדורנו [=בשנת תקנ"ז] נתחדש בחסד עליון רפואה חדשה, המגן ומציל את האדם ממחלת הפאקען כל מי חייו, ונקרא [Kuhpocken - חיסון אבעבועות הפרה] [פאקען], וכבר נסו זה אלפים רבבות בני אדם, וכלם יצאו בשלום, ולא מת אפילו אחד בכל אלה. ויהי כראות חכמי ישראל שהדבר בודק ומנוסה מאד, ובכל יום ויום המנהג הזה מתפשט ומתקבל בכל מדינה ומדינה עד קצות הארץ ואיי ים רחוקים, ולא נשמע ולא נראה מכשול ותקלה לשום אדם גדול או קטן, כי הוא דבר שאינו מזיק לעולם. עמדו גם זקני ישראל ותופסי התורה בדור הזה והתירו זאת לכל ישראל על פי התורה, וגם לבניהם ולבני בניהם, מצוים את הרופאים לעשות כה, ומהם מכריזים ומזריזים לרבים על הדבר, ואומרים להם שחיוב גדול הוא על כל איש לעשות כן לבניו ובנותיו הקטנים בטרם תבאנה הפאקען הטבעיים מעצמן המסוכנים מאד, יען כי כל אדם שכבר היה לו, מגן ומציל אותו שלא יבאו לו עוד הטבעיים עד עולם. ויען וביען שה-Kuhpocken בטוח בחסד עליון מכל מכשול ומכל דבר רע וממקרה רעה, כאשר יעיד הנסיון היומי מאלפים רבבות בני אדם בכל יום, זה כמו שלשים שנה [למעשה עשרים שנה תקנ"ז-תקע"ח] שהמנהג התפשט בכל העולם כולו, אפילו באמריקה. והרשות נתונה מכל הרופאים לעשות זה בכל זמן בשנה, הן בקיץ הן בחורף, מלבד הימים שהקור או החום גדול מאד, שאין לטעת בהם. וכן לכל אדם נער וזקן טף ונשים, מקטן בן חדש בחדשו עד זקנה ושיבה. לכן התחיל להתפשט המנהג הזה גם כן תוך בני עמנו, וכבר עשו כן לבניהם כמה רבנים וגאונים וזקני ישראל ותלמידי חכמים רבים ונכבדים. והלכה כר' שמעון דוקטור, בעיר מושבי בקהילת קודש קרקוב יגן עליה אלוקים, במכתבו תרופה

חדשה, הנדפס שנת תקס"ד לפ"ק, אשר בו מזרז את בני עמנו, לעשות רפואה בדוקה זאת לכל זרעם... וכן נוהגים בקהילת קודש קרקוב ובשאר קהלות הקודש. - עכ"ד ספר הברית.

דברי אחד המתנגדים לחיסונים כעת

וראיתי מי שפירסם כעת כרוז ברחובות ובשווקים. וכתב: מאז שלקחו החיסונים כבר עברו כמה שבועות, ונתוודענו למקרים רבים ומבהילים, של אנשים שלקחו החיסונים וניזוקו מאד לאחר מכן. ויש גם שמתו רח"ל, אף שהיו בריאים קודם לכן. וגם הראו לנו מה שחברת החיסונים עצמה הראתה שיש הרבה תופעות לוואי חמורות ביותר שעלולות לקרות... כעת אנו רואים בעליל שהנזק רב מאוד בתקופה קצרה כזו. ואף שרובא דרובא דבני אדם לא ניזוקו... רבים רבים ניזוקו. ואי אפשר ללמוד מהוראת הגדולים שהיתה קודם החיסונים, מהוראה כהים שהיא אחר החיסונים והנזקים הרבים שרואים אצל המתחסנים, או שעכ"פ חוששין ורגלים לדבר שבאומן. והעתיק מספר שורות מספר הברית, שהבאתי. - וחבל שמתמך רק על ספר הברית, שאינו ספר הלכתי, ומתעלם מדברי ספרי פוסקים נודעים שנתקבלו בתפוצות ישראל, כהזרע אמת והתפארת ישראל שהתירו בשופי להתחסן אף אם החיסון ימית אחד מאלף.

טענות המתנגד והטעיות בהם

ומסכם, ואתייחס לאמיתות סיכומיו: הרי לנו כיצד היתה התיחסות גדולי ישראל לחיסון. א. המתינו זמן רב [כשלושים שנה]. - טעה בהבנת הנקרא. בעל ספר הברית רק מספר, שכשלושים שנה לפני הדפסת הספר [במהדורה השניה], הומצא והופץ החיסון החדש. והתחיל להתפשט המנהג הזה גם כן תוך בני עמנו, וכבר עשו כן לבניהם כמה רבנים וגאונים וזקני ישראל ותלמידי חכמים רבים ונכבדים. - וכבר הבאתי דברי ה'עלה תרופה', שהתיר להתחסן בחיסון הישן, כבר לפני שנת תק"מ [שנת פטירת המקדש מלך], וכן הזרע אמת. ב. בדקו הדבר אצל כל מדינה ומדינה עד קצות העולם כולו. ג. וכשראו שלא הזיק הדבר אפילו לאחד מגדול ועד קטן במשך זמן רב, אז התירו גדולי ישראל את הדבר. - גם כאן טעה, שספר הברית רק כותב שאחר שנתפשט בכל העולם, בלי שאלת החכמים [כנראה לא הגיעו לידיעתו הספרים הנ"ל המתירים גם את החיסון הישן, וק"ו החדש הבטוח יותר]. וראו החכמים שאינו מזיק, עמדו והתירו, ואף לבניהם ולבני בניהם מצוים את הרופאים לעשות כה, ומהם מכריזים ומזריזים לרבים על הדבר, ואומרים להם שחיוב גדול הוא על כל איש לעשות כן. - למעשה כל שלשת הפוסקים הנ"ל התירו אף כשמתו אחד מאלף, בניגוד לדברי ספר הברית.

ומה שכתב: רואים בעינינו רבים הניזוקים מאד מחמת כן. ובתקופה כה קצרה... וגם לא הותר בכל מדינה ומדינה, דהרי יש מדינות שאינן מאשרות אותו כלל. ועוד מדינות בעולם שעדיין ממתנות לראות התוצאות והנזקים בארץ ישראל. - מלבד מה שכמדומה מגזים בדבריו, ולא ידוע לי מי המדינות הממתנות. הרי אם הזרע אמת כותב על החיסון הראשון, 'דאפילו אם תמצא לומר שלא נאמין לרופאים, ושנחוש שמא אחד מאלף מאלו שנעשית פעולה זו בהם ימות. עם כל זה כיון דרובא ודאי ניצולים, מקום יש בראש להתירה... הלכו בפיקוח נפש אחר הרוב... הדולכים אחר רובא דרובא דניצולים, ודטבא להו עבדינן להו בזאת ההברכה [החיסון] להצילם מעבור בשלח האבעבועות דרך הטבע'. א"כ בימינו שזכינו שלמעלה משני מיליון נתחסנו, וגם לפי הטוענים שכביכול מסתירים מידע ויש הרבה יותר ממה שמדווחים עדיין מדובר בבודדים ומקסימום בכמה עשרות, ודאי שהאוסר להתחסן, נגד דעת רובם המכריע של הרופאים ודעת גדולי הדור, בטלה דעתו, דמם של המתעכבים להתחסן בגלל דבריו, אם חלילה ינזקו רח"ל תלוי בצווארו.

גדולי ישראל הורו בעבר ובהווה להתחסן ולא לחשוש

וכן הורו כבר בדור הקודם לעשות חיסונים נגד מחלות ללא חשש שהחיסון יגרום נזק, גדולי הדור כהגרי"ז מבריסק (עובדות והנהגות בריסק, א), הקהילות יעקב (ארחות רבינו ד, עמ' רעד), הגר"ש אויערבאך זצ"ל (מנחת שלמה ב, לו) [שהתיר לחסן אף בשבת אם חושש שלא יוכל לחסן אח"כ], הגרי"ש אלישיב זצ"ל (נשמת אברהם תכו, ב), והקהילות יעקב (ארחות רבינו ד, עמ' רעד). והאריך בזה הגר"י זילברשטיין שליט"א בחשוקי חמד (נדרים ג, ב), ע"ש. וכן הורו כעת בנוגע לחיסון הנוכחי, מרן הגר"ק שליט"א ומ"ר הגר"ד לנדו שליט"א ועוד מפוסקי הדור, שיש חיוב ומצוה להתחסן. ובזכות הציות לדברי צדיקי וגדולי הדור שליט"א יסיר השי"ת מעל כל עמו ישראל את הצרה הזאת, ונזכה לגאולה שלמה במהרה.

אוצרות ההיכל

פנינים לפרשת השבוע ואודות צדיקים שיומא דהילולא שלהם חל השבוע
מאוצרותיו של מורינו הרב הגאב"ד שליט"א שקיבלם מרבותיו ומזקני הדור הקודם

לי"ד של הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע (כ"ג בשבט תרנ"ד)

שמעתי מאמ"ז זצ"ל בשם זקינו הרה"ק המדרש אהרן מבעלזא זי"ע שפעם היה בקו"פ אצל הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע וראה שמונה על שולחנו סל מלא שום. סיפר לו הרה"ק מבעלזא שיהודי מסויים מהונגריה הביא לו את השום, ואמר בזה הלשון: "הוא בוודאי חושב שהביא 'ביכורים', ואם יהודי חושב זאת לביכורים, וכי לא אעלה זאת על שולחני?". אח"כ לכך הרה"ק מבעלזא את השום לידי והשתעשע בו, הריח בו, ושב ואמר להרה"ק מבעלזא זי"ע: "יהודי שחושב שמביא ביכורים, לא יהיה חשוב אצלי". והמשיך הרה"ק מבעלזא לדבר בענין, ואמר שבהונגריה גדל הרבה שום ואמר לו את שם היהודי שהביא את ומאיה מחוה הוא

ושבמחוזו הוא גדלים הרבה שום. אח"כ הוסיף הרה"ק מבעלזא ואמר: "ביכורים אינם באים אלא משבעת המינים, אבל אם יהודי חושב שהוא מביא ביכורים, ויהא זה אפילו שום, יש לזה חשיבותו". כשיצא המדרש אהרן מחדרו פגש את היהודי ההוא ושאלו מדוע הביא לרבי סל מלא שום, סיפר לו היהודי שיש לו אחוהויש לו הרבה אילנות עם פירות, אבל השום שגדל השנה הצליח וגדל יפה מאד וחשב לעצמו שכדאי להביא לרבי 'ביכורים' מהשום היפה, כשם שבזמן שביהמ"ק היה קיים היו מביאים ביכורים. שאלו המדרש אהרן, האם אמר זאת לרבי, ענה היהודי שלא, לרבי הוא לא גילה מחשבתו אלא רק אמר שמביא מתנה, אבל רק בליבו חשב על כך שזה 'ביכורים'. אז סיפר לו המדרש אהרן על כך שהרבי הרגיש בכך.

זיו ההיכל - פקודת משה

ממרח רבינו הגה"צ גאב"ד נה אהיעזר זצ"ל

פלוגי שחשתי מכיון שעלי לעמוד על פרנסתי, ולכן אני צריך ללכת ולטרוח בכל המקומות להביא טרף לביתי, אבל אח"כ השכיל דוד המלך וראה שיכול לקיים עמל זה בדרך מכובדת יותר, ע"י שהיו רגליו מביאות אותו לבתי כנסיות ובתי מדרשות, לעמוד בתורה ומצוות וכו"ל, עיי"ש בדף קמ"ט טור א' ובדף ק"נ טור א' דפח"ח.

והנה אמרו רז"ל (ב"מ פ"ה ע"א) א"ר יוחנן כל שהוא תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם ובנו תלמיד חכם שוב אין תורה פוסקת מזרעו לעולם, שנאמר (ישעי' נ"ט) ואני זאת בריתי וגו' לא ימוש מפך ומפי זרעך ומפי זרעך זרעך אמר ה' מעתה ועד עולם, מאי אמר ה', אמר הקב"ה אני ערב לך בדבר הזה, מאי מעתה ועד עולם, א"ר ירמיה מכאן ואילך תורה מחזרת על אכסניה שלה. ובזה אפשר להוסיף על דברי אמו"ר זצ"ל הנ"ל, ולפרש בזה גם הרמז שכתוב **בבעה"ט** כי ראשי התיבות אם בחקותי תלכו ושמרתם הם אותיות אביו"ת. דהכוונה שאם גם האבות האב ובנו ובן בנו הם עמלים בתורה, ואז מובטח לך ואת מצותי תשמרו ועשיתם אותם, שגם בעתיד ובדורות הבאים התורה תחזור אחרי אכסניה שלה ולא ימוש מפך ומפי זרעך זרעך ומפי זרעך מעתה ועד עולם, וממילא תוכל ע"י העמל בתורה לזכות בפרנסה בניקל, ולא תצטרך לעמול בזיעת אפיך על המחיה והכלכלה, כי ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו וכדברי אמו"ר זצ"ל.

וזה י"ל גם ברמז הפסוק שבפתח דברינו, עזי וזמרת י"ה ויהי לי לישועה, שגם אם נגזרה עליך מדת גבורה שאדם לעמל יולד ובזיעת אפיך תאכל לחם אתה יכול להפוך מדת הדין לרחמים ולישועה, ומפרש ואומר איך אפשר לעשות זאת, על ידי, זה א-לי ואנוהו, שאת הגזירה של אדם לעמל יולד שמרומז בתיבת א-לי, תיפה ע"י שתהיה עמלך בתורה ומצות, וכדברי אבא מארי זצ"ל, ושוב נותנת לך התורה ק"ק עצה טובה, ואנוהו, שתעשה לו נוח, שתהפוך את ביתך לנוה לשכינה וביתך ייחפך לאכסניה של תורה, על ידי אלקי אבי וארוממנוהו, שגם אתה וגם אבותיך, היינו אביך ובנך ובן בנך יהיו תלמידי חכמים וזה יכול להיות רק ע"י עמל ויגיעה בתורה, כי לא יגעתי ומצאתי אל תאמין, וז"ש ברש"י הקדוש, לא אני תחילת הקדושה אלא מוחזקת ועומדת לי הקדושה ואלהותו עלי מימי אבותי, ואז הופך ביתך לאכסניה של תורה ונוה לשכינה, וממילא אתה מובטח שהתורה מחזרת על אכסניה שלה וזאת התורה לא תמוש מפך ומפי זרעך זרעך זרעך זרעך, אלא תמיד תהיה עמלך בתורה, ועל ידי זה תוכל להפוך את העוז וגבורה מדת הדין, לישועה ורחמים ולזכות לפרנסה טובה ורחבה ובניקל אכ"ר.

עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה זה א-לי ואנוהו אלקי אבי וארוממנוהו. י"ל פ"ב בס"ד דהנה **בכלי יקר** מפרש עזי וזמרת י-ה ויהי לי לישועה, שגם מדת הדין שהיא גבורה ומכונה עוז נהפכו לרחמים לישועה עיי"ש לדרכו בקודש. והנה רש"י ז"ל מפרש על סיום הפסוק, ואנוהו אונקלס תרגם לשון נוה, היינו שאעשה להקב"ה דירה, וכעין זה מפרש **הספורנו** אעשה נוח לשכנו בתוכנו וכו'. ואלו על אלקי אבי וארוממנוהו מפרש רש"י, לא אני תחלת הקדושה אלא מוחזקת ועומדת לי הקדושה ואלהותו מימי אבותי. וצריך להבין כוונת דבה"ק וכן צריך להבין הקשר לפי זה לתחלת הפסוק, ואפשר לפרש המשך כל הפסוק עפ"י הכלי יקר ורש"י הנ"ל, בהקדם דברי **אבא מארי זצ"ל**, שמפרש בספרו ע"ד הרמז מה שנאמר בפסוק, זה א-לי ואנוהו, דהנה א-לי נוטריקון א"דס לעמל יולד, וידוע דברי חז"ל במדרש (ב"ר י"ג, ה) דהעמל יתכן ב' אופנים, זכה עמלו בתורה ומצות, לא זכה כל עמל אדם לפיהו, שהוא צריך להתייגע ולעמול על המחיה ועל הכלכלה, אבל מי שזוכה יכול להחליף העמל ע"י שהוא מתייגע לקיים מצות ומעש"ט ולומד תורה ביגיעה, וזה שטמנו לנו ברמז בפסוק, זה א-לי היינו דבר זה שא"דס לעמל יולד, ואנוהו במצות, הברירה בידך לבחור בעמל תורה ומצוות, ועי"ז אף שאדם לעמל יולד יהיה בבחינת אל"י בחינת חסד א-ל כל היום, עכדפח"ח.

ועיין עוד ב**ברכת אברהם** פ' בחקותי שמביא גם שם רמז נאה זה, ומפרש בזה הפסוק אם בחקותי תלכו וכו' ופירש"י שתהיו עמלים בתורה, והמשך הכתובים ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו. וכן מפרש בזה דברי המדרש שם, זש"ה חשבת דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך. אמר דוד בכל יום הייתי מחשב ואומר לבית פלוגי ולמקום פלוגי אני הולך והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות. ומפרש שם דידוע שאחר החטא של אדה"ר נאמר לו בזיעת אפך תאכל לחם, וכן נאמר (איוב ה, ז) כי אדם לעמל יולד, וכן נאמר (קהלת ו, ז) כל עמל אדם לפיהו, אבל גם נאמר (ש"ב, כא) כי יש אדם שעמלו בחכמה ובדעת, כמ"ש זה אל"י ואנוהו, שיכול ליפות את העמל ובמקום שיעמול על הפרנסה והלחם שהוא מביא אל פיו, הוא עמל ומתייגע בתורה, והתורה"ק גם נקראת לחם כמ"ש (משלי ט, ה) לכו לחמו בלחמי, ודרשו חז"ל (הגיגה י"ד ע"א) שידועים ללחום מלחמתה של תורה, והוא מקיים את הציווי, בזיעת אפיך תאכל לחם בעמלה של תורה, וממילא מגיע לו הפרנסה והלחם הגשמי בדרך קלה ובלי יגיעה. וזה שרמזה תורה כאן, אם בחקותי תלכו, שתהיו עמלים בתורה, ואז ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה בלא יגיעה. ולכן מביא המדרש על זה את הפסוק חשבת דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, אמר דוד בכל יום הייתי מחשב ואומר למקום

מזל טוב וגדא יאה

הננו בזאת לשגר ברכותינו המאלפות למע"כ ידידנו היקר הגה"ח ר' יהושע העשיל קטינא שליט"א רב ביהמ"ד "בית החסידים" וי"ו מכוון וכרוץ יהושע קאפיש אלעד לרגל שמחת איוסי הבן בשעט"מ ובמזל טוב עב"ג בת ידידנו היקר הרה"ג ר' שלמה יהודה שלומון שליט"א יהי רצון שיזכו לראות מהם ומכל יוצ"ח רוב נחת דקדושה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, אכ"ר. מערכת "נוה ההיכל"

פתרון החידה השבועית (בלשה)

חידה לפרשת השבוע
האבא הפתיע בשולחן שבת
איזה חצי הוא שלישי?
תשובה:
שליש לומר שלישי לאבי עובד.
או ארבע ארבע.
ושליש לעשירית.

גמ"ח כלי עבודה "אביה" (שיכון ר') טלפון: 03-6780673 או 054-2149883 (שלמה)
רוב כלי העבודה: פטישון, רתנת, דיסק, מקדחות, מברגות, קונגו, וכי"ב חדש! מכשיר היתוך לקרמיקה! יעוץ וליזוי מקצועי חינם!